

تکافل (بیمه اسلامی): یک چارچوب نوین اقتصادی

پدیدآورنده (ها) : رشیدی، رامین

مدیریت :: نشریه تازه های جهان بیمه :: اردیبهشت و خرداد ۱۳۸۷ - شماره ۱۱۹ و ۱۲۰

صفحات : از ۴۱ تا ۴۸

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/710164>

دانلود شده توسط : پژوهشکده بیمه

تاریخ دانلود : ۱۴۰۱/۰۲/۳۱

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است. بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

- بررسی مبانی حقوقی بازتوزیع مازاد بیمه تکافل
- سیاست‌های فقرزدایی با محوریت تکافل اجتماعی
- نگاهی به بیمه اسلامی (تکافل)
- اقتصاد پول و بانک و بیمه: تحلیلی از بیمه تکافل اسلامی: سازوکار بیمه تعاونی
- دنیای مملو از تکافل
- مقایسه کارایی بیمه اسلامی (تکافل) و بیمه متعارف، با فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP)
- هم‌گرایی نهادهای حاکمیتی در راستای تکافل اجتماعی با رویکرد اسلامی
- درآمدی بر مبانی تکافل و تأمین اجتماعی در اسلام
- تقاضای بازار اسلامی در مقایسه با بازار رقابت کامل
- نگاهی انتقادی به نظریه «عقلانیت و معنویت»
- بررسی تعهدات فرستنده بار در قراردادهای حمل و نقل دریایی
- فصل دوم: بیمه اسلامی

عناوین مشابه

- توسعه اقتصادی در یک چارچوب اسلامی
- الگوی بهینه سبد سرمایه‌گذاری در چارچوب آمیخته بازاریابی خدمات با اعتماد به مشتری؛ مطالعه موردی: شرکت‌های بیمه فعال در بورس و فرابورس جمهوری اسلامی ایران
- ارائه الگویی برای تحلیل اقتصادی چانه زنی بین المللی یک کشور اسلامی با رهیافت نظریه « بازی »
- بررسی تأثیر متغیرهای کلان اقتصادی جمهوری اسلامی ایران بر تقاضای بیمه عمر
- نگاهی به بیمه اسلامی (تکافل)
- معرفی بیمه اسلامی یا تکافل
- برآورد تابع تقاضا برای بیمه باربری و پیش بینی آن در برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
- تحلیل تطبیقی بیمه تعاونی با سایر انواع بیمه از منظر اقتصادی و ارائه یک الگوی ترکیبی سازگار با شریعت
- مقایسه کارایی بیمه اسلامی (تکافل) و بیمه متعارف، با فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP)
- رویکرد اقتصادی به اعتیاد؛ چرا اقتصاد رفتاری یک چارچوب تحلیلی مناسب است؟

تکافل (بیمه اسلامی): یک چارچوب نوین اقتصادی

مترجم: رامین رشیدی^۱

مقدمه

فقهای اسلامی^۲ بر این عقیده‌اند که نظام بیمه‌ای باید در چارچوب اسلام قرار گیرد و بر مفهوم تکافل بنا نهاده شود. بیمه اسلامی در برگیرنده همکاری متقابل، اتحاد و برادری در مقابل ریسک غیر قابل پیش‌بینی یا حوادث

تکافل به همراه پیشنهادهایی جهت رفع ابهامات و نواقص ارائه می‌شود.

۱. چارچوب مفهومی

مفهوم بیمه اسلامی (تکافل) بر اساس رأی فقها به دلایل زیر در اسلام قابل قبول است:
- بیمه‌گذاران برای تأمین نیاز مشترک خود با یکدیگر همکاری می‌کنند.

است؛ به گونه‌ای که انتظار می‌رود طرفین صادقانه مشارکت کنند. ماهیت مبانی تکافل به‌طور ریشه‌ای متفاوت از مبانی بیمه‌های مرسوم است.^۳ ماهیت تکافل از دو بعد اصول و مبانی^۴ (بعد نظری) و فعالیت در عمل^۵ (بعد عملی) قابل مطالعه است. در این مقاله، ضمن بررسی چارچوب مفهومی تکافل، تحلیل‌هایی در بعد مبانی و فعالیت عملی

- هر بیمه‌گذار مبلغی را با هدف یاری و کمک به کسانی که نیازمند آن هستند، پرداخت می‌کند.

- تکافل تحت عقد هبه قرار گرفته و هدف از آن، تقسیم خسارت و توسیع مسئولیت بر پایه سیستم صندوق جمعی مشترک است.

- به دلیل پرداخت‌های مالی مشارکت‌کنندگان و همچنین پرداخت جبرانی، عنصر نااطمینانی حذف می‌شود.

- با هدف تحصیل مزایا و منفعت به قیمت، تحمیل هزینه بر دیگران نیست.

۱. کارشناس ارشد معارف اسلامی و اقتصاد، پژوهشگر گروه مطالعات اسلامی پژوهشکده بیمه
۲. در این مقاله، بارها عبارت «فقهای اسلام» به کار رفته است. ذکر این نکته ضروری است که نویسنده مقاله از اهل سنت بوده و منظور از عبارت «فقهای اسلام» اکثریت فقهای اهل تسنن است که بیمه‌های مرسوم را غیرشرعی می‌دانند. جهت توضیحات مفصل‌تر به کتاب «قرارداد بیمه در حقوق اسلام و ایران»، نوشته توفیق عرفانی، ۱۳۷۱ (ارجوع شود). (مترجم)
۳. جهت روشن شدن مطالب آتی لازم است به برخی اصطلاحات در بیمه اسلامی و بیمه‌های مرسوم اشاره شود: تکافل به دو دسته عمومی (General Takaful) و خانواده (Family Takaful) تقسیم می‌شود. در مقایسه با بیمه‌های مرسوم، تکافل عمومی، متناظر با بیمه‌های غیرزندگی و تکافل خانواده، متناظر با بیمه‌های زندگی است. افراد درگیر در عملیات تکافل؛ عاملان (Operators) و مشارکت‌کنندگان (Participants) می‌باشند که به ترتیب، متناظر با بیمه‌گران و بیمه‌گذاران در بیمه‌های مرسوم است. (مترجم)

4. Principles
5. Practices

دیگر، تأسیس شورای نظارت شرعی در زمینه تکافل، مقدم بر انجام فعالیت تکافل است.

- همچنین از اصول محوری عملیات تکافل، حفظ حد - اعلاى حسن نیت در عملیات تکافلی است. برای این که بیمه‌نامه تکافل هر زمان که مورد تردید واقع شد، هر یک از طرفین (عامل و مشارکت‌کننده) بتوانند نقض حسن نیت طرف مقابل را در مورد حقایق عمده ثابت کنند. بنابراین، وظیفه افشای حقایق عمده فقط مربوط به عامل نبوده و به همان نسبت به مشارکت‌کننده نیز تسری داده می‌شود.

۲. تحلیلی بر مبانی (اصول) تکافل

مبانی و فعالیت‌های تکافل هنوز در مرحله آغازین توسعه است؛ اما در برخی کشورها، پیشرفت قابل توجهی داشته است. با وجود توسعه در زمینه تکافل، هنوز فضای زیادی برای بهبود، پیشرفت و تغییرات اساسی مورد نیاز برای هر چه سودمندتر کردن تکافل در جهان اسلام، (نه فقط برای قرن حاضر بلکه قرون آینده) وجود دارد. در بخش‌های آتی برخی نقاط ضعف در هر دو بعد مبانی و

به‌طور کلی بر اساس قوانین اسلام، هر معامله‌ای که در برگیرنده تحصیل ثروت و مال غیرمنصفانه، نااطمینانی، ریسک و ربا باشد، باطل است. روشن است که قرارداد بیمه تحت قوانین اسلامی معتبر و قابل قبول نیست، مگر اینکه از عوامل فوق‌تهدی باشد.

در نتیجه با هدف سازگاری با ویژگی‌های فوق، فقهای اسلامی بیان داشتند که نظام بیمه‌ای که در چارچوب اسلامی بگنجد باید بر مفهوم تکافل بنا شود. ماهیت مبانی تکافل به‌طور ریشه‌ای متفاوت از مبانی بیمه‌های مرسوم است و در زمینه تکافل ذکر این چند نکته اساسی است:

- قبل از هر چیز تکافل باید با مبانی شریعت سازگاری داشته باشد. در صورتی که ثابت شود یکی از وجوه تکافل در تعارض با مبانی شریعت است، عملیات تکافل از ابتدا باطل است.

- تکافل عموماً بر پایه عقد کلیدی و مهم مضاربه (تکنیک تأمین مالی با تقسیم سود و زیان) است. مضاربه جایگزینی برای نرخ بهره (که در شریعت ربوی شناخته شده است) می‌باشد که در فعالیت‌های بیمه‌گری مرسوم نیز استفاده می‌شود.

- فعالیت‌های تکافل را یک بدنه مستقل که شورای نظارت شرعی^۱ نامیده می‌شود، اداره و نظارت می‌کند. وظیفه شورا، مشاوره به عاملان تکافل (در هر سازمان) در مورد فعالیت‌های آنها است برای اطمینان از این که هیچ جنبه‌ای از فعالیت‌های شرکت، شامل عنصری که توسط اصول شریعت مجاز دانسته نمی‌شود، نباشد. به عبارت

1. Shariah Supervisory Council

یک نفع بیمه‌ای به مثابه بیمه‌نامه‌ای برای کسب سود خواهد بود که اصول شریعت را نقض می‌کند.

یک بیمه‌نامه یک مبادله مالی است که طرفین (عامل و مشارکت‌کننده) را بر اساس اصول عمومی عقد (قرارداد) متعهد می‌کند. بر اساس قوانین اسلام، حداقل سن طرفین قرارداد، توسط فقهای اسلامی تعیین می‌شود و آنها به اتفاق آرا توافق کرده‌اند که این حداقل سن، سن رشد (بلوغ یا تکلیف) باشد. اما در هر حال، اختلاف نظرهایی بین فقها در تعیین دقیق سن رشد وجود دارد.

نمایندگان و کارگزاران در کنار سایر عوامل به توسعه فعالیت‌های بیمه‌گری در فضای تجاری، کمک زیادی می‌کنند. متأسفانه این نقش در فعالیت‌های تکافل وجود ندارد و علت اساسی آن ممکن است عدم رواج و فراگیر شدن مفهوم، اهمیت و مزایای فعالیت‌های تکافل بین عموم باشد. نمایندگان و کارگزاران می‌توانند در توسعه تکافل از جهت عمومی کردن آن و شناساندن اهمیت آن به مسلمانان، تأثیرگذار باشند.

۳. تحلیلی بر فعالیت‌های تکافل (تکافل در عمل)

از نظر تئوری، مشارکت‌کنندگان در تکافل عمومی باید مبالغی را به عنوان تبرع^۴ (خیرات یا هبه) پرداخت کنند. عاملان و مشارکت‌کنندگان تکافل عمومی، توافق می‌کنند که در قبال مبلغ پرداختی، عاملان تکافل، مسئولیت تأمین پوشش مالی برای مشارکت‌کنندگان را با توجه به ریسک حادث شده به مورد بیمه در خلال دوره اعتبار بیمه‌نامه را به عهده گیرند.

۴. بخشیدن چیزی و انجام کاری که واجب نبوده و به قصد ثواب باشد. (مترجم)

بر اساس قوانین اسلام حداقل سن طرفین قرارداد، توسط فقهای اسلامی تعیین می‌شود و آنها به اتفاق آرا، توافق کرده‌اند که این حداقل سن، سن رشد (بلوغ یا تکلیف) باشد.

فعالیت‌های تکافل، کشف و ارائه می‌شود.

معامله بیمه اسلامی عبارت است از همکاری متقابل، اتحاد و برادری در مقابل ریسک غیر قابل پیش‌بینی یا حوادث به گونه‌ای که انتظار می‌رود، طرفین صادقانه مشارکت کنند. بنابراین جایی برای تقلب و کلاهبرداری وجود نداشته و بیمه‌نامه، همچون مزایای آن به مثابه ثروت مشروع و قانونی بیمه‌گذار تلقی می‌شود. همچنین باید رابطه‌ای قانونی بین بیمه‌گذار و ذینفعان باشد که بر اساس آن ذینفعان، حق ادعای منافع حاصل از بیمه‌نامه را داشته باشند. این چنین رابطه‌ای وابسته و منوط به نفع بیمه‌ای است که یکی از وجوه پایه‌ای فعالیت‌های بیمه‌ای (بیمه‌گری) است و در قوانین اسلامی فقط بر پایه مبانی میراث^۱ و وصیت^۲ بنا نهاده شده و ذینفع، بر اساس قاعده فرائض^۳ مشخص می‌شود و بیمه‌نامه فاقد اعتبار است مگر اینکه نفع بیمه‌ای بین خریدار بیمه‌نامه و ذینفع پیشنهاد شده وجود داشته باشد. چرا که داشتن بیمه‌نامه بدون بیمه کردن

1. Mirath
2. Wasiyah
3. Faraid

قاعده فرائض، قاعده‌ای ناظر به تقسیم دارایی و اموال متوفی (ماترک) بین ورثه مشخص شده از طرف شریعت (اصحاب‌الفروض) با شرایط و نسبت‌های معین و از پیش تعیین شده، پس از پرداخت هزینه‌های تدفین، بدهی‌های متوفی و ... می‌باشد. (مترجم)

نفع برای شخص، بدون در نظر داشتن کسانی که ممکن است از فوت مشارکت‌کننده تأثیر پذیرند را داشته باشد. بنابراین، ایجاد چنین فرصتی برای ذینفع جهت تحصیل سود در تعارض با هدف اصلی عملیات تکافل است که برادری، اتحاد و همکاری متقابل را در نظر دارد.

هیچ موجودی نمی‌تواند طول عمر خود را پیش‌بینی کند و در موارد خاصی برای تعیین عمر مورد انتظار، عاملان تکافل از احتمالات استفاده می‌کنند. در چنین رویه‌ای، آنها هزینه‌های کمتر و نرخ‌های مستمری بالاتری را به زنان اختصاص می‌دهند؛ این تبعیض جنسیتی در تحمیل هزینه و ارائه نرخ‌های مستمری بر این پایه است که عامل تکافل، معتقد است که احتمال مرگ زنان در کل نسبت به مردان کمتر است.

سؤال قابل طرح این است که آیا این تبعیض با قواعد و احکام شریعت توجیه می‌شود یا خیر؟ زمان حیات انسان‌ها (صرف نظر از جنسیت) را فقط خدا تعیین می‌کند و هیچ موجودی نمی‌تواند قدرت خدا را نادیده بگیرد. علاوه بر این، واقعیت این است که بعضی اوقات، مردان زودتر از زنان فوت می‌کنند و بعضی اوقات، عکس این حالت است. بنابراین این تبعیض جنسیتی در مورد زمان حیات مورد انتظار، بی‌پایه و اساس است.

در زمینه پوشش تکافل اتکایی، دو سیستم قراردادی^۱ و اختیاری^۲ وجود دارد. پوشش سیستم اختیاری را دو نوع شرکت بیمه اتکایی ارائه می‌دهند: شرکت بیمه اتکایی محلی (که بر اساس بیمه‌های مرسوم عمل می‌کند) و

بر اساس اصول اسلامی، تبرع مترادف صدقه، هبه و خیرات با پیامدهای قانونی مشابه آنها می‌باشد؛ در نتیجه، هرگاه مالی به عنوان تبرع یا هبه به کسی یا چیزی داده شد، مال اعطا شده نمی‌تواند پس گرفته شود. به محض اینکه تبرع، صدقه، هبه یا خیرات اعطا شد؛ شخص اعطاکننده، مالکیت بر مال را از دست می‌دهد.

با توجه به نکات فوق، اگر مبلغ پرداخت شده در تکافل عمومی به عنوان تبرع تلقی شود، بر اساس قوانین اسلامی، پس از پرداخت، قابل پس گرفتن نیست. اما مشارکت‌کنندگان با توجه به مبلغ پرداختی در مقابل ریسک حادث شده به مورد بیمه، حق ادعای خسارت دارند. بنابراین به روشنی مشخص نیست که در تکافل عمومی چه قیدی می‌تواند مبلغ پرداختی را که به عنوان تبرع در نظر گرفته می‌شود، توجیه کند. مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی (۱۳۸۷) غیرمسلمانان مجازند که از عامل تکافل، بیمه‌نامه بخرند اما عامل تکافل نمی‌تواند چیزی را به نفع مشارکت‌کننده غیرمسلمان اختیار کند که در تعارض با ماهیت اصلی تکافل باشد و ابعاد و فعالیت‌های تکافل باید در تطابق کامل با احکام شریعت باشد.

در تکافل خانواده، اگر بیمه‌گذار، غیرمسلمان باشد و کسی را معرفی کند، آن شخص به عنوان تنها ذینفع تلقی می‌شود. چنین بیمه‌نامه‌ای که شخص به عنوان تنها ذینفع تلقی می‌شود با قانون اسلامی فرائض تعارض دارد، چرا که دیگر وراث مشارکت‌کننده را محروم می‌کند. اجازه دادن به بیمه‌گذار غیرمسلمان در انتخاب شخص به عنوان تنها ذینفع، غیرمسلمانان را تشویق می‌کند که انتظار کسب

1. Treaty System
2. Facultative System

The First International Symposium on TAKAFUL

شرکت‌هایی که بر اساس قواعد شریعت عمل می‌کنند. پوشش قراردادی با کمک کارگزاران مرتبط در سطحی بین‌المللی انجام می‌شود که کارگزاران، بیمه‌نامه را هم از شرکت‌های بیمه مرسوم و هم از شرکت‌های بیمه اتکایی و مؤثر باشد، ارائه می‌شود.

اسلامی دریافت می‌کنند. مسأله‌ای که اینجا مطرح است هدف از اصل کلیدی «نفع بیمه‌ای» این است که بیمه‌نامه توجیه اخذ پوشش شرکت‌های اسلامی از شرکت‌های بیمه اتکایی که بر مبنای قواعد مرسوم عمل می‌کنند، کسب منافع به عنوان ابزاری برای ثقلب و کلاهبرداری جهت می‌باشد. چنین عملی در تعارض آشکار با اهداف عملیات تکافل است. علاوه بر این، وجود همکاری دوطرفه بین شرکت‌های بیمه اسلامی و غیر اسلامی ممکن است به مثابه ترکیب صحیح و باطل نگریسته شود که در آموزه‌های بنیادی اسلام (همچنان که در قرآن آمده است^۱) جایی ندارد.

پیشنهاداتی در مورد قواعد و مبانی تکافل
علیرغم توسعه و پیشرفت تکافل، هنوز ابعادی در اصول و عمل برای تکافل وجود دارد که به منظور ارائه تکافل به عنوان جایگزینی برای بیمه‌های رایج (که براساس اقتصاد

بیمه‌ای در بیمه‌نامه، یکی از ابعاد اساسی بیمه است. پیشنهاد می‌شود که بسترهای قانونی در برگیرنده تمهیداتی جامع در مورد نفع بیمه‌ای سازگار با قواعد شریعت باشد. در همین رابطه، اصول کلی نفع بیمه‌ای باید بر اساس قواعد فرائض (که در آن، منافع حاصل از بیمه‌نامه باید به‌عنوان دارایی مشارکت‌کننده تلقی شود) باشد. علاوه بر آن، نفع بیمه‌ای تنها به کسانی می‌تواند واگذار شود که بر اساس قواعد فرائض، حق بهره‌مندی از دارایی مشارکت‌کننده، بعد از مرگش را داشته باشند.

اگرچه یک معامله بیمه‌ای به‌طور کلی بر پایه قواعد

۱. و حق را با باطل نپوشانید و حقیقت را پنهان نسازید در حالی که به حقانیت آن واقفید (سوره بقره، آیه ۴۲).

نماینده و کارگزار در عملیات بیمه‌گری، نقش مهمی را به عنوان توسعه دهندگان بیمه در جامعه دارند. به منظور ترویج تکافل در جامعه و جذب مردم در سطح وسیع، پیشنهاد می‌شود که عملیات تکافل نیز دارای نمایندگان و کارگزارانی باشد که اختصاصاً برای ترویج و توسعه تکافل فعالیت کنند.

عقد (قرارداد) است، اما ماهیت این معامله با دیگر انواع قراردادهای تجاری کاملاً متفاوت است زیرا بیمه‌نامه، متضمن تقسیم مسئولیت به منظور تأمین امنیت مالی در مقابل خسارت یا زیان پیش‌بینی نشده ناشی از ریسک‌های غیر قابل انتظار در مورد زندگی و اموال است.

نماینده و کارگزار در عملیات بیمه‌گری، نقش مهمی را به عنوان توسعه دهندگان بیمه در جامعه دارند. به منظور ترویج تکافل در جامعه و جذب مردم در سطح وسیع، پیشنهاد می‌شود که عملیات تکافل نیز دارای نمایندگان و کارگزارانی باشد که اختصاصاً برای ترویج و توسعه تکافل فعالیت کنند.

به منظور داشتن یک مرجع قابل اتکاء در حوزه مبانی تکافل، پیشنهاد می‌شود که بسترهای قانونی دارای موضوعاتی پیرامون اصول و مبانی تکافل همچون تکنیک تأمین مالی مضاربه باشند تا در این زمینه که فعالیت‌های تکافل بر اساس تأمین مالی مضاربه است یا نه؟ ابهامی وجود نداشته باشد.

۵. پیشنهادهایی در مورد فعالیت‌های تکافل

تبرع، ماهیت و پیامدهای قانونی مشابهی با اصطلاحاتی همچون صدقه، هبه و خیرات که همگی در کل به معنی بخشش است، دارد. با توجه به قوانین اسلام به محض اینکه مال به کسی یا چیزی اعطا شد، شخص اعطا کننده بلافاصله حق مالکیت بر مال را از دست می‌دهد. بنابراین، اگر مبلغ پرداخت شده در تکافل عمومی، تبرع باشد (با توجه به اینکه در عمل، مشارکت کننده، حق ادعای پوشش خسارت در مقابل ریسک حادث شده به موضوع بیمه را از عامل دارد) با اصول مبنایی قانون اسلام در مورد بخشش در تعارض است. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که مبلغ پرداختی در تکافل عمومی به جای تبرع (بخشش)، مساهمه^۱ تلقی شود. دلیل این امر، این است که اگر مبلغ پرداختی در تکافل عمومی، مساهمه تلقی شود در قانون اسلامی مانعی ندارد که مشارکت کننده در مقابل ریسک

1. al-Musahamah

استدلال که مثلاً این عمل با توجه به اعتقاد به برخی وجوه شریعت صورت گرفته است در حالی که دیگر اصول نادیده گرفته شده باشد، ندارد چرا که چنین نگرشی در آموزه‌های شریعت، جایگاهی ندارد.

با توجه به تبعیض جنسیتی در معامله مالی، روشن است که تخمین عمر مورد انتظار و تبعیض بین مردان و زنان از طریق ارائه نرخ‌های بالاتر یا پایین‌تر، (حق) مشارکت و مستمری در فعالیت‌های تکافل خانواده توسط عامل تکافل بی‌پایه و اساس است. بنابراین پیشنهاد می‌شود که عامل تکافل، نرخ‌های معقول حق مشارکت و مستمری را صرف‌نظر از جنسیت، به مشارکت‌کنندگان ارائه دهد.

در بحث تکافل اتکایی، عامل تکافل نباید تحت پوشش بیمه‌گران اتکایی بیمه‌های مرسوم باشد چرا که با اصول شریعت در تعارض است. قرآن بیان می‌کند که مسلمانان نباید با غیر مؤمنان همکاری داشته باشند یا از آنان کمک بگیرند.^۲

بنابراین، عاملان تکافل باید پوشش تکافل اتکایی را فقط از دیگر شرکت‌های تکافل که بر اساس احکام شریعت فعالیت می‌کنند، اخذ کنند و به منظور اخذ پوشش‌های تکافل اتکایی جامع‌تر، کشورهای مسلمان باید قدم پیش گذاشته و شرکت‌های بیمه اتکایی را (هم در سطح منطقه‌ای و هم در سطح بین‌المللی) بر اساس اصول شریعت تأسیس کنند. در حال حاضر، پنج شرکت بیمه اتکایی که بر اساس شریعت بنا نهاده شده و فعالیت

۲. نباید اهل ایمان، مؤمنان را واگذاشته و از کافران دوست گیرند و هر که چنین کند رابطه او با خدا مقطوع است؛ مگر برای در حذر بودن از شر آنها (تقیه کنند) و خدا شما را از (عقاب) خود می‌ترساند و بازگشت همه به سوی خدا خواهد بود (سوره آل عمران، آیه ۲۸).

حادث شده به مورد بیمه، ادعای خسارت کند. البته تأسیس چنین صندوق مشارکتی را قرآن در مورد تعاون (همکاری متقابل)، تأیید می‌کند.^۱

عملیات جاری عاملان تکافل این گونه است که فرد پیشنهاد شده بیمه‌گذار غیرمسلمان به عنوان تنها ذینفع منافع بیمه‌نامه در نظر گرفته می‌شود؛ که این امر با مبانی شریعت در تعارض است (اینکه بیمه‌گذار غیرمسلمان باشد مستمسکی برای این نیست که فرد معرفی شده به عنوان تنها ذینفع در نظر گرفته شود). علاوه بر این، اعتقاد بر این است که اگر فرد معرفی شده به عنوان امین بیمه‌نامه رفتار کند، باید منافع را میان وراثت بیمه‌نامه تقسیم کند.

یک چنین برخوردی با مسأله، کمک می‌کند تا رویکرد منصفانه‌ای نسبت به ذینفع واقعی بیمه‌نامه اتخاذ شود.

از آنجا که تکافل، نهادی مبتنی بر شریعت است، نباید مقید به قوانین و اعتقاداتی باشد که با اصول شریعت تعارض دارد. بنابراین صرف‌نظر از مذهب بیمه‌گذار با فرد معرفی شده در تکافل خانواده، باید به عنوان امین یا وصی محض (و نه به عنوان تنها ذینفع) رفتار شود. علاوه بر این، او باید مسئولیت دریافت منافع بیمه‌نامه و تقسیم آن میان ذینفعان واقعی را بر اساس قوانین ارث مذهب یا اعتقادشان به عهده بگیرد. دلیل این امر، این است که اگر عامل تکافل به خود اجازه دهد، برخی امور را پیاده کند (مثلاً اگر فرد معرف از طرف بیمه‌گذار غیرمسلمان به عنوان تنها ذینفع در نظر گرفته شود) با اصول شریعت تعارض دارد. علاوه

بر این، عامل، هیچ توجیهی برای انجام این عمل با این
۱. به یکدیگر در نیکو کاری و تقوا کمک کنید (سوره مائده، آیه ۲).

می کنند، وجود دارد که عبارتند از: گروه تکافل آسه آن^۱ (مالزی)، شرکت تکافل اتکایی بین المللی آسه آن^۲ (مالزی)، شرکت آی.آی.آر^۳ (بحرین)، شرکت تکافل اتکایی اسلامی^۴ (باهاما) و شرکت تکافل اتکایی بست ری^۵ (خاورمیانه). وجود شرکت های بیمه اسلامی در دنیای کنونی باعث می شود که شرکت های مذکور، پوشش های بیمه اتکایی را بدون وابستگی بیشتر به بیمه گران مرسوم از طریق سیستم اختیاری و قراردادی اخذ کنند.

۶. نتیجه گیری

علیرغم پیشرفت های صورت گرفته در زمینه تکافل، هنوز فضای زیادی برای توسعه در اصول و فعالیت های تکافل به عنوان جایگزینی برای عملیات بیمه ای مرسوم، وجود دارد. تکافل جامع و متکامل، انتظارات امت جهان اسلام را هم در این قرن و هم در قرون آتی برآورده خواهد ساخت. امید است با پیشنهاداتی که ارائه شد، توسعه بیشتر تکافل در دو بعد مبانی و فعالیت های عملی فراهم گردد.

منبع:

1. Billah, M. M2002, 'Takaful (Islamic Insurance): an Economic Paradigm', *International Summit on Takaful dhaka*, pp.22-30.

1. ASEAN Takaful Group (ATG)
2. Asean Re-Takaful International (L) Ltd.
3. IIR
4. Islamic Re-Takaful Ltd.
5. Best Re